

**“Утум” тосхол (автор Тамара Ильинова) чэрчитинэн
нитээччи Егорова Евдокия Ивановна үлэтин опыта**

Олонхоџо этии силигэ сиппитэ кѳстѳр...

Оџо эрдѳиттэн уһуйулан киһи олонхону ылымматаџына, абылапатаџына кэлин олонхоџо сыстыбат, олонхо эйгэтигэр кыайан киирбэт.

Оџо саастара олонхону бобуу, буйуу-хаайыы, олонхону умнуу кэмигэр түбэспит сүһүөх дьон олонхоттон уксулэрэ тэйбиттэр.

Олонхо оџо сахалыы толкуйун олохсутар.

“ ...олонхоџо саамай сыаналааџа диэн баар – тылын күүһэ, дьүһүнүн күүһэ, этиитин күүһэ. Олонхоџо тыл күүһэ норуот хайа да айымньытыгар холооно суох хомоџойдук туттуллубута, ымпыктаан-чымпыктаан этии силигэ сиппитэ кѳстѳр”. П.А.Ойуунускай

Оскуола иннинээҕи саастаах оҕо ситимнээх санатын сайдыыта

Чуолкайдык санарбат оҕо

Кэпсэтэригэр
эрэйдэнэр,
оҕолору кытта
өйдөспөт

Майгыта
уларыяр
түнкэтэх,
кыбыстыган
буолар. Кингэ-
наара
алдьаныан сөп

Кэнники
көннөрөр
уустук,
сороҕор
кыаллыбат

Уопсай
сайдыыта
бытаарар

**Оюну чуолкайдык
сангара үөрэтгэххэ**

Чобуо, киһини кытта ылбаҕайдык кэпсэтэр

Грамотаҕа бэлэмнииргэ тирэх буолар

Ыйытыыга хоруйдуур, быһаарар, санаатын
сааһылаан кэпсиир

Иннигэхэ суох бодоруһар, сатаан кэпсэтэр, наадатын
этэр

Элбэх өйдөбүлү, араас көрүүнү-сыһыаны, өйү-
санааны ылынар

Уус-уран уобараһы, иэйиини 2-3 сыл иһигэр түргэнник
ылынар

Олонхо тылын – өһүн оџоџо ылыннарыыга үлэ нһымалара

Иитээччи

Оџо оонһуутан
үөрэрин,
астынарын
ситиһэр

Олонхо ис
хоһоонунан
оџолуун бииргэ
оонһуур

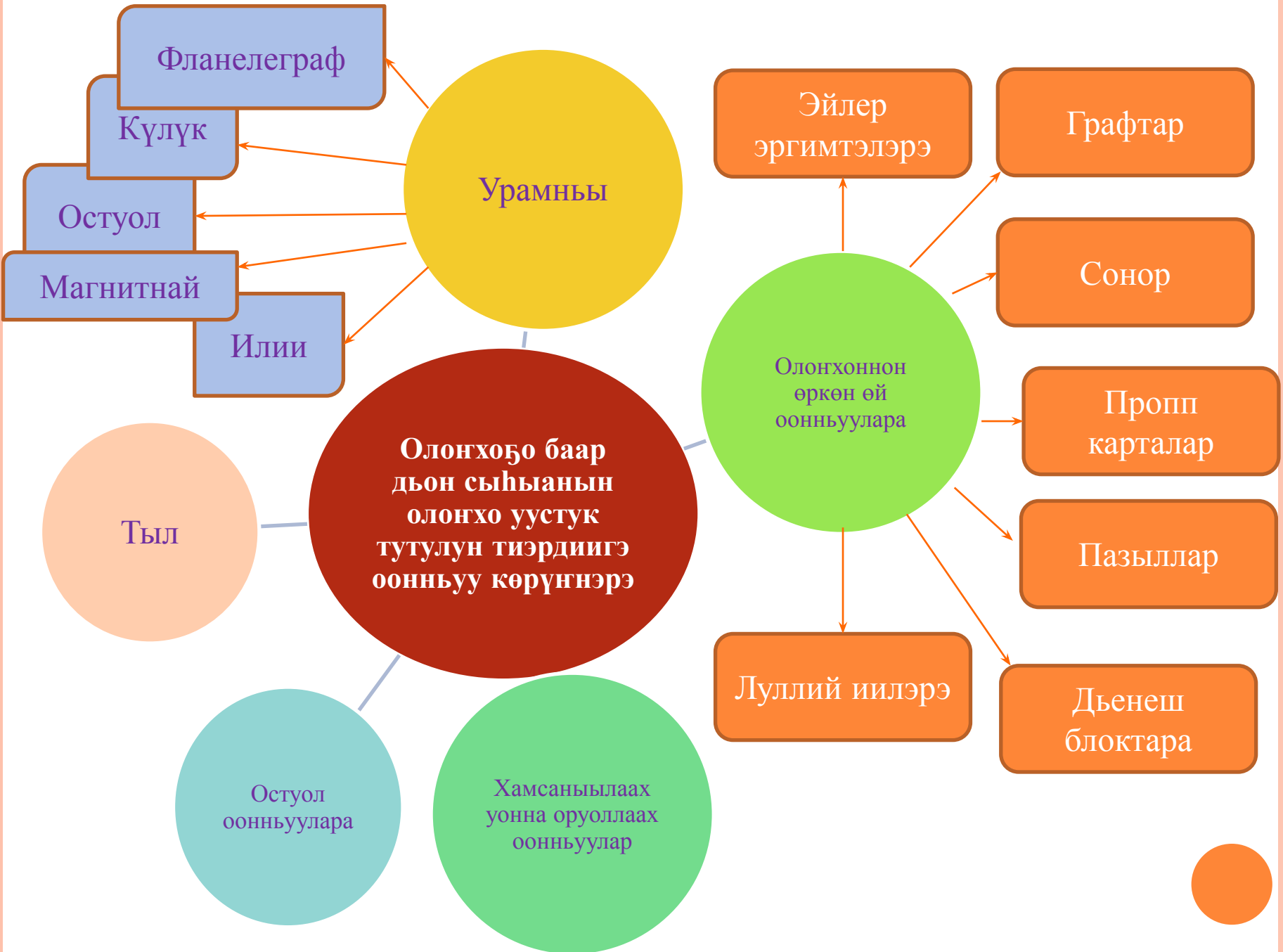
Олонхо
харгыстаах
түгэннэрин оџоџо
быһааттарар,
очурдарын
туораттарар

Оџо

Оонһуу кэмигэр
олонхо тылын
бэйэ-бэйэлэригэр
үөрэтэллэр

Бэйэтэ да
өйдөөбөккө
олонхо ис
хоһоонун,
тутулун,
тылын-өһүн
билэр

Уйулжа дьарыгар олонхо геройдарын уйулжаларын туругун быһаараллар

Илииннэн үлэ дьарыктара эмиэ олонхо тематынан бараллар

Ситимнээх сана дьарыгар олонхо тылын-өһүн, олонхоттон быһа тардыылары үөрэтэллэр, ырытыһаллар

Олонхо урамньы оонньуутун атын дьарыктары кытта дьүөрэлээһин

Эйгэ дьарыгар өбүгэлэрбит олохторун-дьаһахтарын билсэллэр

Утум дьарыгар олонхо ис хоһоонун истэллэр, сиэри-туому кытта билсэллэр

Урамны ооньуутун ыытарга туһаныллар

артикуляционной гимнастика

имигэс буолууга эрчилли

хамсаныылаах-имсэниилээх (ритмические)
мүнүүтэлэр

уус-ураннык дорҕоонноохтук санарыыга
эрчилли

ооньуу-драматизациялар

туох эрэ, ким эрэ буолан кубулунууну (игры-
превращения)

тарбах эрчиллиилэрэ

омоону тэттик ооньооһуу (этюды)

Урамныннан оџо тылын-өһүн чочуйуу

Оџо ситимнээх сагатын сайыннарыга араас көрүгнээх тэрээһиннэр

- олонхону оџо кэрэхсиирин курдук билиһиннэрдэххэ
- тыл-өс оонньууларын күннэтэ оџону кытта үлэбэ тутуннахха
- санарар аппарат үлэтин эрчийдэххэ
- уйулба туругун быһааран өйдөөн ылынар буоллабына
- тулалыыр эйгэбэ тыаһы-ууһу болбойон истэр дьобурун сайыннардахха
- схеманы, морфологической картаны тутуннахха
- кэрэ эйгэ, хамсаны, үнкүү-битии дьүөрэлэһэн ытылынабына
- дидактической оонньуулары туһаннахха
- оџо уус-уран айымны тутулун, кэрдиистэрин ситимин өйүгэр омоон оңорон торумнуурун ситистэххэ
- айымны ис хоһоонун, геройдар сыһаннаһыларын сүрэбинэн-быарынан ылынабына
- оонньуур эйгэтин бэйэтэ көхтөөхтүк кыттыһан тэристэбинэ

Олонхо тылын-өһүн оџоџо урамны оонһуутунан тизрдиигэ төрөппүттүүн ситим

Сүрүн сорук

Олонхо тобул санаатын төрөппүккэ тизрдэн олонхо иитэр-үөрэтэр суолтатын өйдөөн, ону оџотугар ылыннарытын ситиһии биһиги үлэбит сүрүн соруга буолар.

Самалык соруктар

Олонхо биирдиилээн олугун тобул санаатын төрөппүккэ тизрдии

Олонхо этиитин оџотугар тийимтиэ гына тизрдэрин, оџолуун судургутук кэпсэтэрин, санаа атастаһарын ситиһии

Урамны суолтатын төрөппүттэргэ ылыннары

Дьиз кэргэнгэ уус-уран айымнылары билиһиннэри, аахтары

Урамнынан оонһонуллуохтаах айымныны быһаары

Араас саастаах дьону түмээһин

Туттуллар тэриллэри сүбэлэһэн оностуу

Уйулџа туругун оруолга дьүөрэлээн оонһууру чопчулааһын

Төрөппүттэри дьиз-кэргэнинэн дьизџэ-уокка оонһууларын көџүтүү

Оонньуу кыра оҕо сүрүн
дьарыга буоларынан кини
сайдыытын быһаарар төһүү
күүс буоларын төрөппүккэ
ылыннарыы

Дьииэ кэргэннэ “дьиэтээҕи
урамньыны” төрөппүттэрдийин
тэрийии

Үлэ ньымалара

Атын бөлөх, детсад, начальнай
оскуола оҕолоругар”
Ыалдыттааһын” үгэһин
олохтооһун

Айар бөлөҕү түмэн нэһилиэккэ
“Урамньы” түмсүүнү кулууп
үлэһиттэрин кытта тэрийии,
төрөппүтү тардыы

Урамны ооньюутун
нөнгө өбүгэрэр
олохторун-
дыаахтарын,
үгэстэрин билсиитэ

Айар дьобура,
талаана арыллыта

Оҕоҕо

Уус-уран айымны
араас көрүнүн
билиитэ, тыла-өһө,
кэпсэтэр сатабыла
сайдыта

Дьон сыһыанын сир-
майгы өттүнэн
ырыналаан
быһаарарыгар тирэх
буолуута

Оџолуун сыһыана
тупсуута, оџотугар
чугас буолуута

Оџотун тылыгар-
өһүгэр болџомтотун
ууран көмөлөһүүтэ

Төрөппүккэ

Атын төрөппүттэри
кытта алтыһыта-
бодоруһуута

Бэйэтин кыабын-
дьоџурун,
сатабылын
көрдөрөн
ситиһиилээх
буолуута

